

ONZE ZEEHELDEN

Onze straatnamen, oorsprong en betekenis (11)

Het jaar 1963 zal voor de gemeente Vleuten-De Meern als een druk jaar met veel bouwactiviteiten de geschiedenis in gaan. Vooral de maanden november en december zijn hectisch geweest. De oorzaak hiervan is dat voor een vijftal nieuwbouwlocaties, soms met verschillende wijken, straatnamen vastgesteld moesten worden.

ZEEHELDENBURT

De nieuwe bouwlocatie Oudenrijn ten oosten van de Meerndijk werd in 1963 verdeeld in een aantal wijken. Zo kwamen er de Prinsessen- en de Zeeheldenbuurt en werd gedacht aan een Stadhouderskwartier. Voor de laatste buurt had men al namen bedacht zoals de Maurits-, Frederik Hendrik-, Stadhouders- en Willem de Zwijgerlaan. Op 20 december 1963 stapte men van dit plan af. Enerzijds was dit om straten naar personen te noemen. Zo werd voor Oudenrijn in plaats van de Stadhouderslaan voor de Wethouder Gerssenlaan gekozen en werd de Frederik Hendriklaan naar Dr. Ariëns genoemd. Anderzijds wilde men ook consequenter straatnamen noemen naar de heerlijkheden van Utrecht waar al meer straten naar genoemd waren. Inplaats van de eerder voorgestelde Willem de Zwijgerlaan werd de Lichtenberglaan benoemd.

In de krant van 4 november 1963 werd voor de uitbreidingsplannen in De Meern-Zuid een vijftal zeehelden genoemd dat later tot zeven zou worden uitgebreid. De journalist van het artikel schrijft: "Niet duidelijk is waarom bij sommige namen de voornaam van de zeeheld genoemd is, bij anderen de rang en soms geen van beiden. De projectie van de Evertsenstraat tussen de Willem de Zwijgerlaan en de Mauritslaan in het Stadhouderskwartier lijkt ook vreemd". De opmerking van deze journalist staat voor de straatnaamgeving in De Meern-Zuid niet op zichzelf. Ook voor de wijken Nieuwe Vaart en Hinderstein heeft men de straatnamen niet consequent, met of zonder voornaam of titulatuur, vastgesteld. Een verklaring hiervoor kan zijn dat in een korte tijd teveel straatnamen vastgesteld moesten worden. Overigens was er in die tijd ook geen Commissie Straatnaamgeving die de uniformiteit van namen in de gaten hield.

PIET HEINSTRAAAT

Pieter Pieterszoon Heyn, ook wel geschreven als Hein, is de oudste zeeheld in onze vaderlandse geschiedenis. Hij is op 15 november 1577 in Delfshaven geboren. Hij was een vlootvoogd die eerst werkzaam was bij de Oost-Indische Compagnie. Vervolgens trad hij in 1623 als vice-

Piet Heinstraat vanuit het oosten

admiraal in dienst bij de West-Indische compagnie. Voor de bewindvoerders van de laatst genoemde compagnie had hij als strateeg en tacticus een plan opgesteld om de Spaanse zilvertransporten te onderscheppen. De bekendste is zijn verovering op 6 en 7 september 1628 van de Spaanse zilvervloot bij en in de Baai van Matansas. De buit hiervan was ongeveer twaalf miljoen gulden. Dit belangrijke wapenfeit wordt nog steeds vertolkt in één van onze vaderlandse liederen met als begintekst; "Heb je wel gehoord van de zilveren vloot".

Door zijn karakter werd hij in 1629 door prins Maurits en de Staten van Holland aangeesteld als hoofd van de zeemacht. Hij sneuvelde op 18 juni 1629 bij Dungeness tijdens een zeegevecht tegen de kapers uit Oostende. Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet in een tombe in de Oude kerk in Delft.

Door de gemeenteraad werd op 20 december 1963 de naam Piet Heinstraat vastgesteld.¹

TROMPSTRAAT

In anciënniteit is Maarten Harpertszoon Tromp de tweede zeeheld in de vaderlandse geschiedenis die op 23 april 1598 in Den Briel, ook wel Brielle genoemd, is geboren. Kenmerkend voor zijn carrière als Noord-Nederlands vlootvoogd is zijn latere strijd tegen de Engelse vloot geweest. In 1629 werd hij vlaggenkapitein bij Piet Pieterszoon Hein. In de aanbeveling voor deze benoeming schreef Piet Hein 'dat hij alle deughden erkende, die in een Zeeoverste worden vereischt'. In 1634 nam Tromp ontslag en werd belast met de uitrusting van de vloot. Vervolgens werd hij in 1637 benoemd als luitenant-admiraal van Holland en West-Friesland waardoor hij opperbevelhebber werd van de zeemacht. Op 21 oktober 1639 vernietigde hij bij Duins de Spaanse vloot.

In 1652 was hij betrokken bij de onvermijdelijke eerste Engels-Nederlandse oorlog. Door zwaar stormweer en een ondeugdelijke vloot verloor hij de strijd tegen de Engelsen die onder leiding stonden van Robert Blake. Voor dit verlies werd hij uit zijn functie gezet maar kreeg deze weer terug toen zijn opvol-

ger Witte de With ook bij Duins de strijd tegen de Engelse zeemacht verloor. Uiteindelijk werd door hem op 10 december 1652 de Engelse vloot, nog steeds onder leiding van Robert Blake, bij Dungeness verslagen. In 1653 is hij nog drie keer de strijd tegen de Engelse vloot aangegaan. In zijn laatste zeeslag bij Ter Heyde sneuvelde Maarten Hapertszoon Tromp op 10 augustus 1653.

Door zijn verantwoordelijkheid voor zijn manschappen werd hij door hen "Bestevaer" genoemd dat "grootvader" betekent. Hij werd begraven in de Oude kerk in Delft waar zijn graf bedekt is door een marmere tombe.

De gemeenteraad stelde op 20 december 1963 de naam Trompstraat vast².

WITTE DE WITHSTRAAT

Witte Corneliszoon de With is op 29 april 1599 in Den Briel geboren. Tijdens zijn carrière was hij hofmeester aan boord bij Jan Pieterszoon Coen. Als vlaggenkapitein fungeerde hij later bij Piet Hein toen deze op 6 en 7 september 1628 de Spaanse zilvervloot bij en in de Baai van Matansas veroverde. Evenals Maarten Hapertszoon Tromp werd hij in 1637 benoemd tot luitenant-admiraal. Hij had er moeite mee dat deze laatste boven hem gesteld werd. Nadat Tromp in 1652 de eerste Engels-Nederlandse oorlog had verloren, werd hij tijdelijk belast met het opperbevel over de Nederlandse zeemacht.

Op 8 oktober 1652 verloor hij de slag bij Duins van de Engelsen. Samen met Tromp leverde hij strijd in de zeeslag bij Nieuwpoort. Toen Tromp op 10 augustus 1653 bij Ter Heyde was gesneuveld, nam hij het bevel over. In tegenstelling tot Tromp was hij niet erg gezien bij het scheepsvolk. Het gevolg hiervan was dat luitenant-admiraal van Wassenaar van Obdam boven hem gesteld werd. Tijdens de slag in de Sont raakte zijn schip aan de grond. Hij streed tegen een grote overmacht en sneuvelde op 8 november 1658 terwijl zijn vlaggenschip zonk. Door de Zweedse vloot werd zijn stoffelijk overschot geborgen waarna hij werd begraven in de Grote kerk in Rotterdam.

Het is niet bekend wanneer de gemeenteraad de naam Witte de Withstraat heeft vastgesteld. Gelet echter op de volgorde van de straten in de Zeeheldenbuurt, is het niet uitgesloten dat dit ook op 20 december 1963 is gebeurd. Dit is niet in de archieven te vinden.

DE RUIJTERSTRAAT

Michiel Adriaanszoon de Ruijter is één van de bekendste zeehelden van ons land. Hij is op 24 maart 1607 in Vlissingen geboren. Al vanaf zijn elfde jaar voer hij op zee en was werkzaam bij de koopvaardij en de walvisvaart. Zijn carrière als militair bevelhebber wordt gekenmerkt door het bieden van bescherming aan koopvaardijsschepen tegen kapers en zeerovers en door de vele expedities die hij uitvoerde. In 1641 was hij schout-bij-nacht bij de Zeeuwse Admiraliteit, werd in 1653 vice-admiraal van Amsterdam en in 1673 luitenant-admiraalgeneraal.

In 1666 kreeg hij als bevelvoerder het nieuwe vlaggenschip "De Zeven Provinciën" onder zijn hoede waarmee hij de Vierdaagse Zeeslag bij Noord-Voorland won. In 1672 toonde de Nederlandse vloot onder leiding van De Ruijter zich voor het eerst de meerdere van de Engelse vloot. Als vlootvoogd was De Ruijter een groot tacticus die in staat was grote formaties zeilschepen op de juiste wijze te commanderen. Als mens was hij goed en rechtvaardig voor het scheepsvolk dat hem, evenals Maarten Harpertszoon Tromp, de bijnaam van "Bestevaer" bezorgde.

Tijdens een slag bij Syracuse raakte hij op 22 juli 1676 zwaar gewond en overleed een week later. Zijn stoffelijk overschot werd met veel ceremonieel bijgezet in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Zijn tombe is in opdracht van de Staten-Generaal gemaakt door Rombout Verhulst.

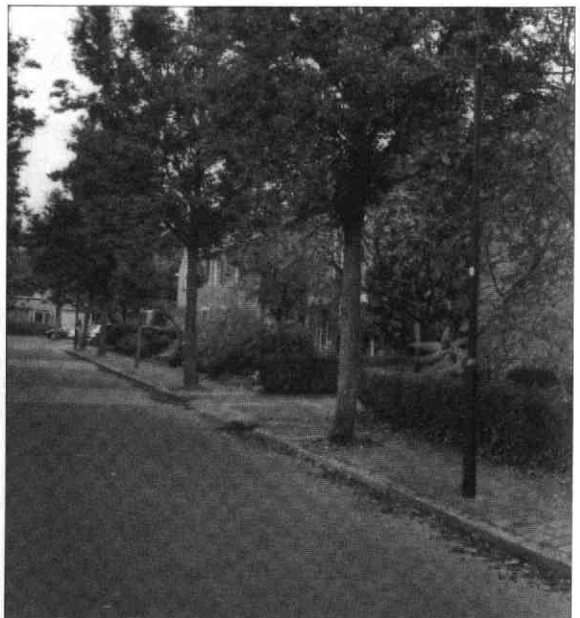
De Ruijterstraat vanuit het oosten

Het is niet bekend wanneer de naam De Ruijterstraat door de gemeenteraad is vastgesteld.

EVERTSENSTRAAT

Cornelis Evertsen, bijgenaamde "de Oude", komt uit een Zeeuws geslacht van meerdere vlootvoogden. Hij is op 4 juli 1610 in Vlissingen geboren. In 1626 ging hij varen en werd in 1636 benoemd tot kapitein. Samen met Maarten Harpertszoon Tromp en Corneliszoon Witte de With vierde hij op 21 oktober 1639 de overwinning van de Slag bij Duins. In 1653 vocht hij samen met Tromp bij de zeeslag van Ter Heyde waarbij zijn schip tot zinken werd gebracht. Hij werd gevangen genomen en belandde drie maanden in een Engels krijgsgevangenkamp.

Samen met Michiel De Ruijter vocht hij in 1659 op Funen tegen de Zweden waar hij

Evertsenstraat vanuit het zuiden

zich bijzonder onderscheidde. In 1664 werd hij benoemd tot vice-admiraal van Zeeland en in 1665 tot luitenant-admiraal bevorderd.

Hij overleed op 11 juni 1666 bij Noord-Voorland op de eerste dag van de Vierdaagse Zeeslag waar Michiel Adriaanszoon De Ruijter een fraaie overwinning behaalde.

Op 20 december 1963 is zijn straatnaam door de gemeenteraad vastgesteld³.

ADMIRAAL HELFRICHSTRAAT

Conrad Emil Lambert Helfrich is op 11 oktober 1886 in Semarang geboren. Hij was een militair in hart en nieren die verschillende belangrijke functies heeft gehad. Op 14 februari 1942 volgde hij de Amerikaanse admiraal Thomas C. Hart op als opperbevelhebber van de geallieerde zeestrijdkrachten in het Verre Oosten. Het was in die tijd de meest kritieke periode van de strijd om het toenmalige Nederlands-Indië. Na de slag in de Javazee van 27 februari tot 1 maart 1942 was zijn rol uitgespeeld.

Van de Nederlandse regering kreeg hij de opdracht om het commando te gaan voeren over de Nederlandse zee-, land- en luchtmacht in de Indische Oceaan, Australië en de Grote Oceaan. Op 25 augustus 1945 werd hij als luitenant-admiraal tevens belast met het bevel over alle zeestrijdkrachten. Hij vertegenwoordigde de Nederlandse regering bij de overgave van Japan op 2 september 1945 aan boord van het Amerikaanse slagschip "Missouri". Op 1 januari 1949 nam hij ontslag uit militaire dienst en overleed op 20 september 1962 te 's-Gravenhage.

Ongetwijfeld om zijn grote verdiensten en staat van dienst heeft de gemeenteraad op 20 december 1963, een jaar na zijn overlijden, een straat naar hem genoemd⁴.

KAREL DOORMANSTRAAT

Karel Willem Frederik Marie Doorman is op 23 april 1889 in Utrecht geboren. Hij stamt uit een bekende officiersfamilie en werd op 21-jarige leeftijd officier bij de Nederlandse zeemacht. Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog was hij één van de pioniers van de Marineluchtvaartdienst. In 1937 ging hij in rang van kapitein-ter-zee naar het toenmalige Nederlands-Indië waar hij het bevel voerde over de Marineluchtvaartdienst.

Op 17 juni 1940 werd hij bevorderd tot schout-bij-nacht en was van 27 februari tot 1 maart 1942 betrokken bij de Slag om de Javazee waar hij samenvocht met admiraal Helfrich. Op de avond van 27 februari liet hij een paar korte zinnen uitgaan. Eén daarvan was: "All ships follow me", wat later is verfraaid tot: "Ik val aan, volgt mij". Enkele uren later werd zijn gehele eskader door de Japanners vernietigd. Karel Doorman overleed aan boord van het vlaggenschip "De Ruijter". Voor zijn onverzettelijkheid en dapperheid is hij op 5 juni postuum benoemd tot Ridder 3de klasse van de Militaire Willemsorde.

Op 20 december 1963 stelde de gemeenteraad voor deze oorlogsheld een naar hem genoemde straatnaam vast⁵.

DR. ARIËNSLAAN

In november en december 1963 werd in de gemeenteraad voorgesteld straten te noemen naar personen in dienst van de gemeente, mensen uit de sociale sector, zoals de vakbond, en verzetsstrijders. Na veel politiek geharrewar kwamen daar de Burgemeester van der Heide, Secretaris Versteeg- en de Wethouder Gerssenlaan uit. Om toch enigszins, als compensatie, aan de politieke wensen van de gemeenteraad tegemoet te komen, werd naar Titus Brandsma, als verzetsstrijder, en aan Dr. Ariëns, als vakbondsmann, een straat genoemd. Om deze laatste laan te kunnen vaststellen moest van de eerder gekozen Frederik Hendriklaan worden afgestapt.

Alphonse Marie Auguste Joseph Ariëns is op 28 april 1860 in Utrecht geboren. Na zijn priesterwijding studeerde hij theologie in Rome waar hij in 1885 promoveerde. Inplaats van wetenschappelijk werd hij gedurende zijn driejarig verblijf in Rome meer sociologisch en sociaal gevormd. Omdat hij in arme volkswijken woonde en op Sicilië het lot zag van de arbeiders in de zwavelmijnen, besloot hij zich op sociaal terrein in te zetten.

Ondanks zijn grote sociale interesse werd hij in 1886 benoemd als kapelaan in Enschede. Daar zag hij de sociale wantoestanden van de textielarbeiders. Op 3 november 1889 stichtte hij een arbeidersbeweging dat het begin is geweest voor het ontstaan van de Katholieke Arbeidersbeweging, de K.A.B., in Nederland. Later is deze vakbeweging het N.K.V. geworden, wat weer later opgegaan is in het F.N.V. Om het socialisme te bestrijden, richtte hij het arbeidersweekblad 'De Katholieke Werkman' op. In de daarop volgende jaren heeft hij zich ingezet voor ontslagen textielarbeiders, voor arbeiders bij de spoorwegen en voor de katholieke vrouwenbeweging.

Van 1901 tot 1908 was hij pastoor te Steenderen en van 1908 tot 1926 te Maarssen. Op 7 augustus 1928 is Dr. Ariëns in Amersfoort overleden.

De gemeenteraad stelde op 20 december 1963 zijn straatnaam vast⁶.

Dr. Ariënslaan vanuit het zuiden

Bronnen:

RbV =Raadsbesluit Vleuten-De Meern

1. RbV 20-12-1963
2. RbV 20-12-1963
3. RbV 20-12-1963
4. RbV 20-12-1963
5. RbV 20-12-1963
6. RbV 20-12-1963